

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 202/2017-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. júla 2017 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészároša o sťažnosti Advokátskej kancelárie Mandzák a spol., s. r. o., Zámocká 5, Bratislava, zastúpenej advokátkou JUDr. Petrou Rumanovou, Zámocká 5, Bratislava, ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžz 2/2014 a jeho uznesením z 12. decembra 2016, za účasti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Advokátskej kancelárie Mandzák a spol., s. r. o., na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžz 2/2014 a jeho uznesením z 12. decembra 2016 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10 Sžz 2/2014 z 12. decembra 2016 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť Advokátskej kancelárii Mandzák a spol., s. r. o., trovy konania v sume 312,34 € (slovom tristodvanásť eur a tridsaťštyri centov) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. Petry Rumanovej, Zámocká 5, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 14. februára 2017 doručená sťažnosť Advokátskej kancelárie Mandzák a spol., s. r. o., Zámocká 5, Bratislava (ďalej len „sťažovateľka“, v citáciách aj „sťažovateľ“), zastúpenej advokátkou JUDr. Petrou Rumanovou, Zámocká 5, Bratislava, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžz 2/2014 (ďalej len „napadnuté konanie“) a jeho uznesením z 12. decembra 2016 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Zo sťažnosti a z príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľka podala 8. januára 2014 najvyššiemu súdu žalobu podľa v tom čase platného a účinného § 250v Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorou sa domáhala proti Kriminálnemu úradu finančnej správy ochrany pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy *„v súvislosti s tým, že označený orgán štátnej správy inter alia žiadal o sťažovateľovi údaje o jeho bankových účtoch, pohyboch na týchto účtoch a pod., a to bez akéhokoľvek administratívneho spisu a bez akéhokoľvek relevantného záznamu“*.

Podľa sťažovateľky ide o „*flagrantné zneužitie právomoci, keďže úkon Kriminálneho úradu finančnej správy bol odôvodnený podľa ustanovení Colného zákona, hoci vzhľadom na predmet činnosti sťažovateľa /poskytovanie právnych služieb/ je vylúčené podozrenie zo spáchania závažného colného deliktu tak, ako to prezentovali pracovníci Kriminálneho úradu finančnej správy /vo vyjadrení k žalobe už Kriminálny úrad finančnej správy uviedol, že sťažovateľ nie je podozrivý zo spáchania colného deliktu./*. V uvedenej veci sa dňa 18. 11. 2014 konalo jedno pojednávanie a od toho času sme zo strany všeobecného súdu neregistrovali žiaden relevantný procesný úkon.“.

Najvyšší súd napadnutým uznesením postúpil vec Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) s odôvodnením, že od 1. júla 2016 vstúpil do platnosti a účinnosti Správny súdny poriadok (ďalej aj „SSP“), v zmysle ktorého je na konanie vecne príslušný krajský súd, a to napriek tomu, že «*najvyšší súd v tejto veci už konal, tak pre sťažovateľa je „výhodnejšie“, aby o jeho veci konal krajský súd, keďže voči rozhodnutiu krajského súdu je prípustná kasačná sťažnosť*».

Sťažovateľka zdôrazňuje, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je arbitrárne a svojvoľné a nemá legitímny základ. Podľa jej názoru je nepochybné, že „*zákonným súdom bol a je senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, a to i napriek tej skutočnosti, že od 01. 07. 2016 nadobudol účinnosť Správny súdny poriadok. Výnimku zo zásady perpetuatio fori, v zmysle ktorej by sa mala prejednávajúca vec postúpiť krajskému súdu by musela byť priamo ustanovená zákonom (v danom prípade priamo v prechodných ustanoveniach); inak sa jedná o porušenie práva na zákonného sudcu. Inými slovami povedané, v procesnej teórii v zásade platí, že súd, ktorý začne vo veci konať, je príslušný na ďalšie konanie do právoplatného skončenia veci. ... súd konal v príkrom rozpore so zásadou perpetuatio fori, ktorá je normatívne vyjadrená v ustanovení § 9 ods. 1 C. s. p...*“.

Sťažovateľka namieta aj nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorý síce v rozhodnutí zdôraznil, že postúpenie veci krajskému súdu je v prospech sťažovateľky, keďže bude disponovať kasačnou sťažnosťou, ktorú môže

podat' proti prípadnému rozhodnutiu krajského súdu, no neuviedol, v čom konkrétne spočíva procesný prospech sťažovateľky, keďže *«i tak rozhodne senát najvyššieho súdu, čím sa stráca „výhoda sťažovateľa“, ktorá mala odôvodniť zmenu vecnej príslušnosti súdu. V tomto smere poznamenávame, že postúpenie bude sťažovateľovi nie na prospech, ale na neprospech, keďže kasačnú sťažnosť možno odôvodniť len dôvodmi upravenými v § 440 S. s. p... ak by naďalej konal najvyšší súd, tak by rozhodoval ako súd s plnou jurisdikciou (t. j. na rozdiel od senátu rozhodujúceho o kasačnej sťažnosti by nebol striktne viazaný judikatúrou kasačného súdu /§ 440 ods. 1 písm. h/ S. s. p./; sám by na základe vykonaných dôkazov hodnotil dôkazný stav /a to i napriek obmedzeným možnostiam správneho súdu vyhodnotiť skutkový stav a pod./). Takýmto postupom vlastne všeobecný súd nielenže porušil právo sťažovateľa na prístup k súdu, ale zamedzil sťažovateľovi právo na prístup k súdu (t. j. súdu s plnou jurisdikciou).».*

V okolnostiach posudzovanej veci ide podľa sťažovateľky o prekvapivé rozhodnutie, keďže najvyšší súd jej ako účastníčke konania neposkytol procesný priestor, aby sa pred vydaním napadnutého uznesenia mohla vyjadriť k zamýšľanému postupu všeobecného súdu. Takýto postup bol podľa sťažovateľky zo strany najvyššieho súdu žiaduci, keďže proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu nie je prípustný opravný prostriedok. Sťažovateľka zdôrazňuje, že týmto postupom jej najvyšší súd znemožnil uplatňovať právne argumenty a porušil jej právo na spravodlivé súdne konanie.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľa... podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, čl. 48 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, spis. zn. 10 Sžz 2/2014 zo dňa 12. 12. 2016 a konaním, ktoré mu predchádzalo, porušené bolo.

2. Zrušuje sa v celom rozsahu Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, spis. zn. 10 Sžz/2/2014 zo dňa 12. 12. 2016 a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie, aby v nej znovu konal a rozhodol.

3. *Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť sťažovateľovi... do 15 dní od doručenia tohto nálezu trovy konania na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Petry Rumanovej.*“

Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 202/2017 zo 16. marca 2017 sťažnosť sťažovateľky prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľky a predsedníčku najvyššieho súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedníčku najvyššieho súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadrila k sťažnosti.

Predsedníčka najvyššieho súdu na výzvu ústavného súdu reagovala prípisom č. k. KP 3/2017-28 z 20. apríla 2017, v ktorom zdôraznila, že postup najvyššieho súdu v obdobných veciach nebol po prijatí novej právnej úpravy Správneho súdneho poriadku ojedinelý a *„opieral sa o kolektívne zdieľaný názor správneho kolégia najvyššieho súdu vychádzajúci z formulácie prechodných ustanovení (v danom prípade ust. § 491 ods. 1 S. s. p.), v zmysle ktorého nová právna úprava platí aj na konania začaté podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti, pričom nová právna úprava v ust. § 11 S. s. p. ustálila vecnú príslušnosť na konanie a rozhodovanie v správnom súdnictve zásadne krajským súdom s tým, že s rozhodovaním najvyššieho súdu ako súdu prvej inštancie počíta iba výnimočne v osobitne vymenovaných konaniach (§ 11 S. s. p.) medzi ktorými konanie (v predmetnej veci) o nezákonnom zásahu uvedené nie je. Spoukazom na to nie bez významu je skutočnosť, že samotný zákonodarca ako jeden z dôvodov potreby zmeny doterajšej procesnej právnej úpravy označil v dôvodovej správe predchádzajúci stav, kedy za nevhodné a neúnosné treba považovať doterajšie rozhodovanie najvyššieho súdu ako súdu prvej a jedinej inštancie, a zdôraznil, že najvyšší súd ako najvyšší súdny orgán by mal aj v správnom súdnictve rozhodovať zásadne len v poslednej inštancii o mimoriadnych opravných prostriedkoch.*“.

Predsedníčka najvyššieho súdu zároveň zdôraznila, že pri rozhodovaní v predmetnej veci najvyšší súd zároveň zohľadnil princíp nekonať v neprospech žalobcu v súlade s § 491 ods. 2 druhou vetou SSP s tým, že „i keď procesné rozhodnutie o postúpení veci krajskému súdu mohlo byť pre žalobcu neočakávané, takýto postup však pre neho nepredstavoval odňatie možnosti konať pred súdom, keďže toto právo mu nepochybne ostalo zachované so všetkými účinkami právnych úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti S. s. p... ale možno ho objektívne považovať za kvalitatívne hodnotnejšie prinajmenšom tým, že žalobca bude mať v ďalšom konaní možnosť podať proti rozhodnutiu krajského súdu kasačnú sťažnosť podľa § 438 a nasl. S. s. p., o ktorej rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky, čím sa možnosť od súdu vyžadovanej ochrany práv alebo chránených záujmov (§ 2 S. s. p.) poskytovanej v pôvodne jedinom stupni preskúmvacieho konania rozšíri prípadným využitím opravného prostriedku o ďalší stupeň.“

V závere svojho prípisu predsedníčka najvyššieho súdu uviedla, že námietka sťažovateľky, ktorou napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu vytýka nedostatočné zdôvodnenie, nie je dôvodná, a navrhla ústavnému súdu, aby sťažnosti nevyhovel. Predsedníčka najvyššieho súdu ústavnému súdu zároveň oznámila, že netrvá na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Prípisom z 3. mája 2017 ústavný súd v súlade s § 51 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vyzval účastníka konania v procesnom postavení žalovaného vedeného najvyšším súdom pod sp. zn. 10 Sžz 2/2014 (ďalej len „dotknutá osoba“), aby sa vyjadril k sťažnosti. Dotknutá osoba podaním z 10. mája 2017 ústavnému súdu navrhla, aby sťažnosti nevyhovel, pričom v konkrétnostiach uviedla výlučne vecné argumenty týkajúce sa posúdenia samotného predmetu konania vo veci ochrany pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy podľa § 250v OSP, v rámci ktorého sa sťažovateľka ako žalobkyňa proti nej domáha predovšetkým zákazu žiadať informácie sťažovateľky od bánk. Keďže argumentom dotknutej osoby chýba v konaní o sťažnosti, predmetom ktorého je rozhodovanie o porušení sťažovateľkou označených práv zaručených ústavou a dohovorom

v súvislosti s procesným rozhodnutím najvyššieho súdu vo veci vecnej príslušnosti súdu konajúceho o žalobe vo veci ochrany pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy, ústavno-právny rámec a akákoľvek relevancia, ústavný súd nepovažoval za potrebné na nich v tomto rozhodnutí poukázať, resp. na nich vecne reagovať.

Právna zástupkyňa sťažovateľky v podaní doručenom ústavnému súdu 26. júna 2017 oznámila, že na ústnom pojednávaní v jej veci netrvá. K prípisu predsedníčky najvyššieho súdu právna zástupkyňa sťažovateľky uviedla, že k nemu nezaujme stanovisko, keďže sa *„vôbec nevysporiadať s argumentáciou sťažovateľa“*. Rovnako k argumentácii dotknutej osoby sťažovateľka zdôrazňuje, že tá sa zaoberá *„skôr meritórnymi aspektmi konania, a nie samotnou ústavnou sťažnosťou (ktorej predmetom je posúdenie procesného uznesenia najvyššieho súdu o postúpení veci Krajskému súdu v Bratislave a jeho súladnosti s namietanými základnými právami a slobodami)“*.

Právna zástupkyňa sťažovateľky zároveň navrhla, aby ústavný súd sťažovateľke priznal náhradu nemajetkovej ujmy v sume 10 000 €, pričom priznanie náhrady odôvodňuje pretrvávaním stavu, ktorý je podľa názoru sťažovateľky nezákonný a za ktorý zodpovedá najvyšší súd. Sťažovateľka si v podaní zároveň uplatnila úhradu trov konania v celkovej sume 312,34 € a ústavnému súdu oznámila, že súhlasí s upustením od ústneho prerokovania sťažnosti.

Vzhľadom na oznámenia právnej zástupkyne sťažovateľky a predsedníčky najvyššieho súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka uplatňuje vo vzťahu k namietanému postupu najvyššieho súdu a napadnutému uzneseniu, ktoré považuje za arbitrárne a nedostatočne odôvodnené, dve kľúčové námietky, a sice

- že najvyšší súd porušil zásadu *perpetuatio fori*, keď postúpil vec sťažovateľky po nadobudnutí účinnosti Správneho súdneho poriadku krajskému súdu, a to aj napriek tomu, že nový procesný kódex takúto možnosť priamo neupravuje (ďalej len „prvá námietka“), a

- že v okolnostiach posudzovanej veci ide podľa sťažovateľky o prekvapivé rozhodnutie, keďže najvyšší súd jej ako účastníčke konania neposkytol procesný priestor, aby sa pred vydaním napadnutého uznesenia mohla vyjadriť k zamýšľanému postupu všeobecného súdu (ďalej len „druhá námietka“).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistujú zásadné odlišnosti (m. m. II. ÚS 71/97), čo umožňuje, aby sa ich namietané porušenie preskúmavalo spoločne.

V súlade s čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu aj sudcu ustanoví zákon.

Pri ústavnom prieskume sťažnosti sťažovateľky ústavný súd vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, podľa ktorej rozhodnutiu všeobecného súdu musí predchádzať postup zodpovedajúci garanciam spravodlivého súdneho konania vyvoditeľným z príslušných ustanovení ústavy a príslušnej medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách (v kontexte danej veci v súlade s dohovorom, najmä v súlade s právom na spravodlivé prerokovanie veci, pozn.). Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane zdôrazňuje, že dohovor a k nemu sa vzťahujúca judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva predstavujú pre vnútroštátne orgány záväzné výkladové smernice pre výklad a uplatňovanie zákonnej úpravy jednotlivých komponentov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy, a tým normujú rámec, v ktorom je pred týmito orgánmi možné domáhať sa rešpektovania jednotlivých aspektov „práva na spravodlivé súdne konanie“ (m. m. I. ÚS 49/01, I. ÚS 230/03).

Pokiaľ ide o medze zasahovania ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane uvádza, že mu v zásade neprislúcha hodnotiť správnosť skutkových záverov či právneho posúdenia veci všeobecnými súdmi, pretože nie je prieskumným súdom, resp. nadriadeným súdom a ani ochrancom zákonnosti. Pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti ústavný súd nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Povinnosť chrániť princípy spravodlivého procesu na zákonnej úrovni patrí teda predovšetkým všeobecným súdom. Úloha ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti, ktorou sa namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie rozhodnutím všeobecného súdu, sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonných predpisov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä z toho hľadiska, či závery všeobecných súdov vyjadrené v napadnutom rozhodnutí sú dostatočne odôvodnené, či nie sú arbitrárne alebo svojvoľné s priamym dopadom na niektoré zo základných práv a slobôd (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

K porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie môže dôjsť predovšetkým vtedy, ak by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a ak by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu (žalobe) fyzickej osoby alebo právnickej osoby (napr. I. ÚS 35/98), ale tiež v prípade, ak by rozhodnutie všeobecného súdu bolo arbitrárne, a teda prejavom zjavnej svojvôle pri výklade a aplikácii právnej normy alebo ak by výrok rozhodnutia nebol v súlade s priebehom konania.

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy právneho poriadku Slovenskej republiky. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma (II. ÚS 249/2011).

Výklad a aplikácia práva všeobecnými súdmi musí byť v súlade s účelom práva na spravodlivé súdne konanie (a jemu zodpovedajúcemu právu na súdnu ochranu), ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania (IV. ÚS 520/2012).

V nadväznosti na sťažovateľkou namietané porušenie základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy ústavný súd považuje za nevyhnutné zdôrazniť, že základné právo na zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Toto základné právo je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolani podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04). Rozhodovanie veci zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (IV. ÚS 345/09).

Pojem zákonného sudcu je definovaný viacerými na seba nadväzujúcimi kritériami, ktoré súčasne tvoria navzájom prepojené garancie reálneho obsahu tohto základného práva. K týmto kritériám treba priradiť v prvom rade vecnú, funkčnú a miestnu príslušnosť súdov, a následne obsadenie príslušného súdu, ktoré je v procesných poriadkoch a v zákone č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vymedzené od samosudcu až po rozmanité rozhodovacie útvary (senáty) zložené z troch a viacerých sudcov. Na to nadväzuje zásada pridelovanie vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce a spôsobom, ktorý určuje zákon. Iba taký sudca určený podľa rozvrhu práce, ktorý je sudcom vecne a miestne príslušného súdu ustanoveného zákonom, je zákonným sudcom v zmysle čl. 48 ods. 1 ústavy.

Uvedené východiská bol povinný dodržiavať v konaní a pri rozhodovaní v napadnutej veci aj najvyšší súd, a preto bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či ich skutočne všeobecný súd rešpektoval, a to minimálne v takej miere, ktorá je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná.

V napadnutom uznesení najvyšší súd po citácii § 491 ods. 1 SSP, podľa ktorého ak nie je ďalej ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté podľa piatej časti Občianskej súdneho poriadku pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti a § 10 a § 11 SSP, ktoré upravujú vecnú príslušnosť krajských súdov a najvyššieho súdu, uzavrel, že predmetná vec ochrany pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy do novým procesným kódexom vymedzenej vecnej príslušnosti najvyššieho súdu nepatrí, a preto ju v zmysle § 18 ods. 2 SSP v spojení s § 13 ods. 1 SSP postúpil krajskému súdu ako súdu vecne a miestne príslušnému.

Najvyšší súd na potvrdenie správnosti svojho rozhodnutia v odôvodnení ďalej uviedol, že *„vzal do úvahy aj ustanovenie § 491 ods. 2 druhej vety SSP, podľa ktorého, ak sa tento zákon použije na konania začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, nemožno uplatňovať ustanovenia tohto zákona, ak by boli v neprospech žalobcu, ak je ním*

fyzická osoba alebo právnická osoba. Najvyšší súd dospel k záveru, že rozhodovanie o vecnej príslušnosti v danej veci podľa ustanovení SSP nie je v neprospech navrhovateľa, keďže tento bude mať v ďalšom konaní možnosť podať proti rozhodnutiu krajského súdu kasačnú sťažnosť podľa § 438 a nasl. SSP, o ktorej rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky, čím sa možnosť vyžadovanej ochrany práv alebo chránených záujmov (§ 2 SSP) poskytovanej v pôvodne jedinom stupni preskúmvacieho konania rozšíri o ďalší stupeň prípadným využitím opravného prostriedku.“.

Príslušnosť súdu ustanovuje zákon, ktorý nepriamo určuje aj osobu zákonného sudcu. V zmysle § 11 ods. 1 OSP platného a účinného v čase podania žaloby najvyššiemu súdu (8. januára 2014) sa konanie uskutočňuje na súde, ktorý je vecne a miestne príslušný; príslušnosť sa určuje podľa okolností, ktoré tu sú v čase začatia konania, a trvá až do jeho skončenia. Uvedené ustanovenie vyjadruje zásadu *perpetuatio fori* spočívajúcu v trvaní súdnej príslušnosti raz určenej až do skončenia konania bez ohľadu na neskoršie zmeny okolností, ktoré sú inak pre určenie príslušnosti rozhodné; výnimky z tejto zásady upravuje zákon (porovnaj tiež R 3/1980).

Na príslušnosť správneho súdu ako na procesnú podmienku konania sa aj v súlade s novou právnou úpravou obsiahnutou v § 9 ods. 1 SSP vzťahuje zásada *perpetuatio fori*, podľa ktorej sa skutkové okolnosti významné pre príslušnosť správneho súdu zisťujú z návrhu na začatie konania (resp. žaloby) k momentu začatia konania, teda k momentu doručenia návrhu (resp. žaloby) súdu, pričom takto určená príslušnosť trvá až do skončenia konania (§ 31 SSP).

K nevyhnutnému predpokladu na vydanie meritórneho rozhodnutia patrí nepochybne príslušnosť súdu, ktorej založenie a trvanie sa tak podľa „starej“, ako aj „novej“ právnej úpravy riadi všeobecne akceptovanou zásadou *perpetuatio fori* obsiahnutou v úvodných častiach procesných kódexov regulujúcich príslušnosť súdov (§ 9 ods. 1 SSP, obdobne § 11 ods. 1 OSP).

Stret „novej“ a „starej“ právnej úpravy rieši tzv. intertemporálne ustanovenie, ktoré v § 491 ods. 1 SSP ustanovuje ako generálne pravidlo okamžitú použiteľnosť a aplikáciu ustanovení Správneho súdneho poriadku aj na konania začaté za platnosti a účinnosti Občianskeho súdneho poriadku.

V nadväzujúcom ustanovení § 491 ods. 2 prvej vety SSP sa režim vzájomného spolupôsobenia skoršieho práva a neskoršieho práva upravuje výslovným zakotvením zachovania právnych účinkov úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti Správneho súdneho poriadku, pričom sa dotýka tak úkonov samotného súdu, ako aj úkonov účastníkov konania.

Aj napriek absencii výslovného zakotvenia zásady *perpetuatio fori* v prechodných ustanoveniach Správneho súdneho poriadku (na rozdiel od § 470 ods. 4 Civilného sporového poriadku) bude jej uplatnenie v konaniach začatých pred dňom nadobudnutia účinnosti Správneho súdneho poriadku predurčené práve výkladom § 491 ods. 2 prvej vety SSP.

K právnym účinkom, ktoré má na mysli citované ustanovenie Správneho súdneho poriadku, patria tak právne účinky spojené s podaním žaloby, a to v konkrétnych okolnostiach veci sťažovateľky podanie žaloby najvyššiemu súdu, a síce začatie konania vo veci ochrany pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy podľa § 250v OSP a založenie a trvanie vecnej príslušnosti najvyššieho súdu v tejto veci (§ 11 ods. 1 OSP), ako aj posúdenie vlastnej príslušnosti v rámci skúmania podmienok konania zo strany samotného najvyššieho súdu po podaní žaloby. Nie je sporné, že po podaní žaloby najvyšší súd vo veci sťažovateľky minimálne implicitne svoju príslušnosť uznal, a dokonca 18. novembra 2014 vo veci uskutočnil pojednávanie.

Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona. Jazykový výklad môže totiž v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu predstavovať len prvotné

priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis; na overenie správnosti či nesprávnosti výkladu, resp. na jeho doplnenie či spresnenie potom slúžia ostatné interpretačné prístupy postavené na roveň gramatickému výkladu, najmä teleologický a systematický výklad vrátane ústavne konformného výkladu, ktoré sú spôsobilé v kontexte racionálnej argumentácie predstavovať významný korektív pri zistení obsahu a zmyslu aplikovanej právnej normy (IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, m. m. I. ÚS 306/2010).

V prípade kódexov, ktorými nepochybne Občiansky súdny poriadok, ako aj Správny súdny poriadok sú, nemožno opomenúť metódu systematického výkladu, ktorého podstatou je poznanie, skúmanie a objasnenie právnej normy v súlade s inými právnymi normami a v súvislostiach s celým systémom práva (Bröstl, A., Dobrovičová, G., Kanárik, I. Teória práva. UPJŠ Košice, 2007, s. 138 a 139).

Záver, ku ktorému najvyšší súd izolovanou aplikáciou a výkladom § 491 ods. 1 v spojení s § 10 a § 11 SSP a s prihliadnutím na § 491 ods. 2 druhú vetu SSP dospel (možnosť „zmeny vecnej príslušnosti súdu“ v konaniach o ochrane pred nezákonným zásahom orgánu verejnej správy začatých počas platnosti a účinnosti Občianskeho súdneho poriadku), požiadavku systematického výkladu Správneho súdneho poriadku nerešpektuje. Najvyšší súd sa predovšetkým nezaoberal výkladom a aplikáciou ustanovenia, ktoré ustanovuje zachovanie právnych účinkov úkonov vykonaných pred dňom nadobudnutia účinnosti novej právnej úpravy, a neprihliadol na všeobecne akceptovanú zásadu trvania príslušnosti súdu obsiahnutej v úvodných častiach oboch procesných kódexov, čo spôsobuje arbitrárnosť napadnutého uznesenia najvyššieho súdu v rozpore so zárukami vyplývajúcimi zo základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Záver ústavného súdu o arbitrárnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu nemôže spochybniť ani argumentácia najvyššieho súdu o neúnosnosti či nevhodnosti „starej právnej úpravy“ vecnej príslušnosti najvyššieho súdu rozhodujúceho v základnom konaní ako súd prvej a jedinej inštancie [§ 250v OSP v spojení s § 246 ods. 2 písm. b) OSP],

ani o prípadnom zlepšení postavenia účastníka konania, na prospech ktorého je uplatnenie „novej právnej úpravy“, ktorá zavádza dvojinštančnosť v konaní, a tým aj možnosť podania kasačnej sťažnosti. Napokon argumenty o neúnosnosti či nevhodnosti právnej úpravy vyúsťujúce do pochybností o jej súlade s ústavou, by mohli byť predmetom preskúmavania v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy, v rámci ktorého vykonáva za splnenia príslušných podmienok svoju právomoc ústavný súd, ale nie súd všeobecný. V okolnostiach prerokúvanej veci tak neúnosnosť „starej právnej úpravy“ ani argument o zlepšení postavenia účastníka konania nemôžu predstavovať nosnú časť argumentácie, ktorou vo veci konajúci všeobecný súd odôvodňuje nerešpektovanie všeobecne uznanej zásady *perpetuatio fori*.

V okolnostiach prerokúvanej veci bolo nevyhnutné, aby výklad a aplikácia práva zo strany najvyššieho súdu boli v súlade so základným účelom základného práva na zákonného sudcu, ktorým je zabrániť tomu, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť o nej, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo prinajmenšom za účelový (k účelu základného práva na zákonného sudcu pozri napr. IV. ÚS 479/2013). Odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, pri ktorom absentuje systematický výklad ustanovení Správneho súdneho poriadku a ktorý obchádza všeobecne uznanú zásadu *perpetuatio fori*, je podľa názoru ústavného súdu za hranicou ústavnej udržateľnosti, keďže výklad a aplikácia príslušných ustanovení Správneho súdneho poriadku najvyšším súdom v napadnutom konaní popiera zároveň základný účel základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Pri uplatňovaní základného práva na zákonného sudcu správnymi súdmi totiž neprichádza do úvahy jeho zužujúci výklad a ani také interpretačné postupy, následkom ktorých by mohlo byť jeho arbitrárne (svojvoľné) obmedzenie, či dokonca popretie.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd konštatuje, že postupom najvyššieho súdu v napadnutom konaní a jeho napadnutým uznesením došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základného práva na zákonného sudcu zaručeného v čl. 48 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

Keďže už prvá námietka sťažovateľky podľa názoru ústavného súdu postačuje na to, aby ústavný súd vyslovil porušenie sťažovateľkou označených práv zaručených ústavou a dohovorom postupom najvyššieho súdu v napadnutom konaní a jeho napadnutým uznesením, nebolo potrebné, aby sa ústavný súd osobitne zaoberal ústavnou akceptovateľnosťou postupu najvyššieho súdu, v rámci ktorého sťažovateľke nebol daný procesný priestor, aby sa pred vydaním napadnutého uznesenia mohla vyjadriť k zamýšľanému postupu všeobecného súdu.

III.

V zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

V zmysle čl. 127 ods. 2 tretej vety ústavy a podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol, že najvyšší súd uznesením sp. zn. 10 Sžz 2/2014 z 12. decembra 2016 porušil ústavou a dohovorom garantované práva sťažovateľky, zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Zrušením napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sa obnovuje procesný stav, ktorý bol pred vydaním napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, teda pred postúpením veci krajskému súdu. V ďalšom konaní bude najvyšší súd povinný vo veci sťažovateľky konať

a rozhodnúť, pričom bude viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v časti II tohto nálezu, ktorých podstata je založená na požiadavke uplatnenia systematického výkladu jednotlivých ustanovení Správneho súdneho poriadku a všeobecne akceptovanej zásady *perpetuatio fori* obsiahnutej v úvodných častiach oboch procesných kódexov.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Sťažovateľka sa do prijatia sťažnosti na ďalšie konanie priznania primeraného finančného zadosťučinenia nedomáhala. Až vo vyjadrení, ktoré doručila ústavnému súdu 26. júna 2016 (po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie) sa domáha, aby jej bolo priznané primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 €.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na osobitosť konania pred ústavným súdom, ktorá spočíva v tom, že ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh (sťažnosť) neodloží alebo neodmietne, prijme ho podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde na ďalšie konanie „v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu“. Uvedená skutočnosť vylučuje v súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu možnosť navrhovateľa (sťažovateľa) meniť po prijatí sťažnosti návrh na začatie konania (napr. I. ÚS 36/02, I. ÚS 109/02, I. ÚS 196/03). Ústavný súd je preto viazaný predmetom konania, ktorý bol primárne vymedzený v petite sťažnosti a následne v uznesení o jej prijatí na ďalšie konanie (m. m. IV. ÚS 30/08).

Sťažovateľka sa svojím (pôvodným) návrhom nedomáhala priznania primeraného finančného zadosťučinenia v zmysle § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde v čase do prijatia sťažnosti na ďalšie konanie. Ústavný súd sa preto návrhom sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vzhľadom na viazanosť petitom sťažnosti podľa § 20 ods. 4 zákona o ústavnom súde (ako aj uznesením o jej prijatí na ďalšie konanie) už v konaní vo veci samej nezaoberal.

Ústavný súd napokon rozhodol o úhrade trov konania, ktoré sťažovateľke vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním advokátkou JUDr. Petrou Rumanovou.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd pri rozhodovaní o úhrade trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2016, ktorá bola 884 €, keďže ide o úkony právnej služby vykonané v roku 2017.

Úhradu trov konania priznal ústavný súd za dva uplatnené úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti) vykonané v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Sťažovateľke priznal ústavný súd úhradu odmeny za každý úkon po 147,33 € a režijného paušálu (§ 16 ods. 3 vyhlášky) za každý úkon v sume 8,84 €, čo spolu predstavuje sumu 312,34 € (bod 3 výroku tohto nálezu).

Priznanú úhradu trov konania je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. júla 2017